

**การประเมินการจัดบริการสุขภาพสำหรับวัยรุ่นและเยาวชน
ตามเกณฑ์มาตรฐานบริการสุขภาพที่เป็นมิตรของโรงพยาบาลในสังกัดสำนักงาน
ปลัดกระทรวงสาธารณสุข**

พัชรินทร์ กลิบุตร, ปรายดาว พรหมพัฒน์, วรณนี ร่อนแก้ว
สำนักอนามัยการเจริญพันธุ์ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข

บทคัดย่อ

การส่งเสริมให้วัยรุ่นและเยาวชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร และบริการสุขภาพสำหรับวัยรุ่น และเยาวชนตามเกณฑ์มาตรฐานบริการสุขภาพที่เป็นมิตรขององค์การอนามัยโลก โดยให้ความสำคัญกับกลยุทธ์ที่เรียกว่า Youth Friendly Health Services (YFHS) จะมีส่วนช่วยป้องกันและลดปัญหาการตั้งครรภ์และปัญหาพฤติกรรมเสี่ยงด้านสุขภาพในกลุ่มวัยรุ่นและเยาวชน ได้แก่ โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์และเอชไอวี สารเสพติดและเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ฯลฯ วัตถุประสงค์การศึกษา เพื่อประเมินผลการดำเนินงานโรงพยาบาลในสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุขตามเกณฑ์มาตรฐานบริการสุขภาพที่เป็นมิตรสำหรับวัยรุ่นและเยาวชน วิธีการศึกษา จากรายงานการประเมินโรงพยาบาล สังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข ที่ผ่านตามเกณฑ์มาตรฐานบริการสุขภาพที่เป็นมิตรสำหรับวัยรุ่นและเยาวชน โดยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ จำนวน 408 แห่ง ผลการศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่โรงพยาบาลมีผลการดำเนินงานในภาพรวม ทุกองค์ประกอบอยู่ในระดับดี คิดเป็น ร้อยละ 90.4 ส่วนผลการดำเนินงานตามองค์ประกอบที่หนึ่งถึงสี่ พบว่าโรงพยาบาลส่วนใหญ่มีการบริหารจัดการตามองค์ประกอบต่างๆ ได้แก่ มีการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายและการสร้างความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย มีการบริการที่ครอบคลุมความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย และมีระบบบริการที่มีประสิทธิภาพ และเป็นมิตรสำหรับวัยรุ่นและเยาวชนอยู่ในระดับดี คิดเป็น ร้อยละ 81.6 72.5 79.2 และ 74.5 ตามลำดับ สรุปคือโรงพยาบาลส่วนใหญ่ดำเนินการตามเกณฑ์มาตรฐานบริการสุขภาพที่เป็นมิตรสำหรับวัยรุ่นและเยาวชน ภาพรวมอยู่ในระดับดี คิดเป็นร้อยละ 90.4 ปัจจัยความสำเร็จ ได้แก่ ผู้บริหารสนับสนุนและส่งเสริมการดำเนินงาน การสนับสนุนและความร่วมมือของภาคีเครือข่าย การขยายเครือข่ายบริการสู่ชุมชน และ รพ.สต. การประชาสัมพันธ์บริการที่ตรงความต้องการของวัยรุ่น และการจัดบริการเชิงรับเชิงรุก โดยให้บริการปรึกษาและสื่อสารผ่านสื่อออนไลน์

ปัญหาอุปสรรค พบว่าโรงพยาบาลบางแห่งมีข้อจำกัดเรื่องภาระงานมาก บุคลากรน้อย รวมทั้งมีการเปลี่ยนผู้รับผิดชอบงาน ข้อเสนอแนะ ควรจัดบริการสุขภาพที่เป็นมิตรสำหรับวัยรุ่นและเยาวชนของโรงพยาบาล จะมีความยั่งยืนเพียงไรนั้นขึ้นกับการดำเนินงานของโรงพยาบาลตามเกณฑ์มาตรฐานอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดความยั่งยืน รวมทั้งกำหนดกลยุทธ์ในการขยายผลให้ครอบคลุมสถานบริการต่างๆมากขึ้น ควบคู่ไปกับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างสถานบริการทุกระดับ

คำสำคัญ : การประเมินการจัดบริการสุขภาพ, วัยรุ่นและเยาวชน, เกณฑ์มาตรฐานบริการสุขภาพที่เป็นมิตร, โรงพยาบาลในสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข

Corresponding author: พัชรินทร์ กลิบุตร, สำนักอนามัยการเจริญพันธุ์ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข

E-mail : aeypatcha@gmail.com

The Assessment of Adolescent and Youth Health Services in Accordance With Standards for Youth Friendly Health Services of Under Public Health Permanent Secretary Officer

Patcharin Kasibut *, Prakaidao Promprapat , Wannee Ronkaeo

Bureau of Reproductive Health, Department of Health, Public Health Permanent Secretary Officer

Abstract

Promotion of adolescents and youth to access to health information and services according to WHO standards for youth friendly health services (YSHS) will prevent and reduce adolescent pregnancies and health risks among them such as STIs and AIDS, drug addiction and alcoholic beverages, etc. Objectives : To assess the implementation of hospitals under the Office of the Permanent Secretary, Ministry of Public Health according to standards for adolescent and youth friendly health services. Procedure : Assessment according to standards for adolescent and youth friendly health services by analyzing both quantitative and qualitative data from reports of visiting and assessing 408 hospitals under Office of the Permanent Secretary, Ministry of Public Health that passed the standards for adolescent and youth friendly health services of 4 components; 1) Management 2) Access to target population and building demands for services 3) Comprehensive services which addresses the needs of the target groups 4) System of services that is efficient and youth friendly. Results : The study found that most hospitals operated all 4 components as mentioned above and also passed the standards with good levels (81.6%, 72.5%, 79.2% and 74.5 respectively). Conclusion : Most hospitals operated according to standards for adolescent and youth friendly health services with a good level 90.4%. The key success factors were administrators' prioritization by supporting and promoting the implementation of youth friendly health services, the collaboration and support of networks, the expansion of service networks to communities and Tambon health promoting hospitals, the publicity of services that respond to the need of adolescents, the curative and proactive services by counseling and communication through social media. There were obstacles that in some hospitals, health personnel did not give precedence to health promotion due to few staff, heavy workload and personnel turnover. Recommendation : The hospitals' provision of adolescent and youth friendly health services will be sustainable or not depends on the continuous implementation of hospitals according to the standards and strategies setting to cover more health facilities along with the knowledge exchange among all levels of health facilities.

Keywords : Assessment of health services, Adolescent and youth, Standard for youth Friendly Health Services, Hospital of under Public Health Permanent Secretary Officer

Corresponding author: Patcharin Kasibut. Bureau of Reproductive Health, Department of Health, Public Health Permanent Secretary Officer. E-mail : aeypatcha@gmail.com

ความสำคัญของปัญหา

วัยรุ่นและเยาวชนเป็นช่วงวัยที่มีความสำคัญ ช่วงหนึ่งในชีวิตมนุษย์ เป็นการก้าวผ่านจากวัยเด็กไปสู่ผู้ใหญ่ที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ และพฤติกรรม ทั้งนี้สังคมได้คาดหวังให้วัยรุ่นและเยาวชนได้รับการพัฒนาความรู้ ความสามารถอย่างเต็มศักยภาพ และเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ ในขณะที่วัยเดียวกันมีการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม และครอบครัวตลอดจนเทคโนโลยีในปัจจุบันส่งผลให้วัยรุ่นและเยาวชนจำนวนไม่น้อยมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อปัญหาสุขภาพ โดยเฉพาะสถานการณ์และแนวโน้มปัญหาการตั้งครรภ์วัยรุ่น การเจ็บป่วยจากโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์และเอดส์รวมทั้งปัญหาสุขภาพอื่นๆของวัยรุ่นและเยาวชนทวีความรุนแรงและมีความซับซ้อนมากขึ้นตามลำดับ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผลการสำรวจพฤติกรรมเสี่ยงในกลุ่มวัยรุ่นและเยาวชน พบว่าการมีเพศสัมพันธ์ในกลุ่มนักเรียนมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นโดยเฉพาะในกลุ่มนักเรียนหญิง รวมทั้งการเปลี่ยนคู่นอนและการมีเพศสัมพันธ์แบบไม่ป้องกันเพิ่มขึ้น ซึ่งอาจเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้พบว่าวัยรุ่นและเยาวชนติดโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์และการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นเพิ่มขึ้น จากรายงานสำนักกระบาดวิทยา¹ กรมควบคุมโรค 2557 พบว่าอัตราป่วยต่อแสนประชากรด้วยโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ในวัยรุ่นและเยาวชน อายุ 15 - 24 ปี ระหว่างปี 2553 - 2557 เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในช่วงเวลา 5 ปีที่ผ่านมาจากอัตรา 80.8 ในปี 2553 เป็น 89.5 93.4 93.6 และ 103.4 ตามลำดับ ข้อมูลจากรายงานสำนักอนามัยการ

เจริญพันธุ์² กรมอนามัย 2556-2557 พบว่า ร้อยละของการคลอดซ้ำในวัยรุ่น³ อายุ 15 - 19 ปีในช่วง 4 ปีหลังมีแนวโน้มสูงขึ้น จากร้อยละ 11.3 ในปี พ.ศ. 2553 เพิ่มขึ้นมาสูงถึงร้อยละ 12.8 ในปี พ.ศ. 2557 ข้อมูลการเฝ้าระวังการทำแท้งประเทศไทย สำนักอนามัยการเจริญพันธุ์⁴ ปี 2557 พบว่ามีการทำแท้งในกลุ่มนักเรียนนักศึกษา ร้อยละ 30 ส่วนใหญ่อายุต่ำกว่า 20 ปี ร้อยละ 57.5 จากข้อมูลดังกล่าว พบว่าการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นทำให้ส่งผลกระทบต่อคุณภาพประชากร โดยเฉพาะกลุ่มวัยรุ่นและเยาวชน ด้วยขนาดและความรุนแรงของปัญหาสุขภาพของวัยรุ่นและเยาวชนที่เกิดขึ้นในเกือบทุกภูมิภาค สอดคล้องกับแนวทางขององค์การอนามัยโลกที่สนับสนุนให้ประเทศสมาชิกเร่งพัฒนานโยบาย ยุทธศาสตร์และแผนงานเพื่อป้องกันและลดปัญหาสุขภาพในกลุ่มประชากรนี้ โดยเฉพาะการดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานการจัดบริการสุขภาพที่เป็นมิตรสำหรับวัยรุ่นและเยาวชน⁵ เรียกว่า (Youth Friendly Health Services : YFHS) ทำให้สถานบริการสาธารณสุขมีแนวทางการดำเนินงานและมาตรฐานที่มีคุณภาพสามารถป้องกันและควบคุมการแพร่ระบาดของ การติดเชื้อโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์และเอดส์ การตั้งครรภ์วัยรุ่นและปัญหาสุขภาพอื่นๆ ให้ได้ตามเป้าหมาย เพื่อเป็นมาตรการเสริมที่ช่วยเร่งการดำเนินการให้วัยรุ่นสามารถเข้าถึงและใช้บริการด้านสุขภาพทุกด้านมากขึ้นและเป็นการป้องกันและแก้ไขปัญหาด้านสุขภาพของกลุ่มประชากรนี้ ดังนั้นการส่งเสริมให้โรงพยาบาลมีการจัดบริการสุขภาพที่เป็นมิตรสำหรับวัยรุ่นและเยาวชน (YFHS) ตามเกณฑ์มาตรฐานจะมีส่วนทำ

ให้วัยรุ่นและเยาวชนเข้าถึงและใช้บริการสุขภาพที่เป็นมิตร⁶ จึงมีส่วนช่วยป้องกันและลดปัญหาพฤติกรรมเสี่ยง รวมทั้งปัญหาสุขภาพอื่นๆ ของวัยรุ่นและเยาวชน

วัตถุประสงค์

เพื่อประเมินผลการดำเนินงานโรงพยาบาลในสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุขตามเกณฑ์มาตรฐานบริการสุขภาพที่เป็นมิตรสำหรับวัยรุ่นและเยาวชน

ระเบียบวิธีวิจัย

ศึกษาโดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิของการประเมินการจัดบริการสุขภาพสำหรับวัยรุ่นและเยาวชนตามเกณฑ์มาตรฐานบริการสุขภาพที่เป็นมิตรของโรงพยาบาลในสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุขเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง คือ โรงพยาบาลสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุขที่ผ่านการประเมินรับรองโรงพยาบาลตามเกณฑ์มาตรฐานบริการสุขภาพที่เป็นมิตรสำหรับวัยรุ่นและเยาวชนจำนวน 408 แห่ง (ยอดสะสมปีงบประมาณ 2555 - 2557)

เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

เป็นแบบรายงานการเยี่ยมประเมินตามเกณฑ์มาตรฐานบริการสุขภาพที่เป็นมิตรสำหรับวัยรุ่นและเยาวชนตามประเด็น 4 องค์ประกอบ

ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 การบริหารจัดการ องค์ประกอบที่ 2 ภาควิชาเครือข่าย องค์ประกอบที่ 3 ด้านการบริการให้ข้อมูล และองค์ประกอบที่ 4 ระบบบริการที่มีประสิทธิภาพและเป็นมิตรสำหรับวัยรุ่นและเยาวชน โดยเป็นเครื่องมือ⁵ ที่พัฒนาขึ้นสำหรับใช้ในการพัฒนาคุณภาพโรงพยาบาลที่มีบริการสุขภาพที่เป็นมิตรสำหรับวัยรุ่นและเยาวชน (Youth Friendly Health Services : YFHS) ตามข้อเสนอของ Bangkok Charter ที่นำมาประยุกต์เป็นกลยุทธ์ใช้ในการดำเนินงานโดยมีทีมผู้เยี่ยมประเมินจากภายนอกและมีมุมมองเพื่อการเรียนรู้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ สร้างโอกาสในการยกย่องเชิดชูเพื่อให้เป็นแนวทางการทำงานและประเมินผลการดำเนินงานในการพัฒนาคุณภาพบริการ โดยกรมอนามัยเป็นผู้พัฒนาเครื่องมือและผ่านการตรวจสอบเครื่องมือจากผู้เชี่ยวชาญตั้งแต่ปี พ.ศ. 2549 – 2552 หลังจากนั้นกรมอนามัยได้พัฒนาศักยภาพ “ผู้ให้บริการที่เป็นมิตรสำหรับวัยรุ่นและเยาวชน” และสนับสนุนการจัดบริการสุขภาพสำหรับวัยรุ่นและเยาวชนในโรงพยาบาลสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุขตั้งแต่ปี พ.ศ. 2552 ถึงปัจจุบัน

วิธีการศึกษา

จากรายงานการเยี่ยมประเมินโรงพยาบาลสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุขที่ผ่านตามเกณฑ์มาตรฐานบริการสุขภาพที่เป็นมิตรสำหรับวัยรุ่นและเยาวชน โดยโรงพยาบาลสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุขสาธารณสุขสมัครใจขอรับการประเมินโดยประสานผ่านจังหวัดและศูนย์เขตเพื่อรับการประเมินโดย

คณะผู้ประเมินระดับเขตและหรือคณะกรรมการ ส่วนกลาง (ที่ผ่านการอบรมผู้ประเมินตามเกณฑ์ มาตรฐานบริการสุขภาพที่เป็นมิตรสำหรับวัยรุ่น และเยาวชน) ทั้งนี้รายงานการเยี่ยมประเมินสรุป จากกระบวนการเรียนรู้โดยอ้างอิงข้อมูลเชิง ประจักษ์ร่วมกับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และ สัมภาษณ์เพิ่มเติม ได้แก่ 1) คณะกรรมการ/ คณะทำงานบริการสุขภาพที่เป็นมิตรสำหรับ วัยรุ่นและเยาวชน 2) ภาศิเครือข่ายการ ดำเนินงาน ได้แก่ สถานศึกษา องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น (อปท.) รวมทั้งมีคณะทำงานที่มา จากตัวแทนของวัยรุ่นและเยาวชน (แกนนำวัยรุ่น ในโรงเรียน/ชุมชน สมาชิกสภาเด็กและเยาวชน)

ขั้นตอนการดำเนินงาน แบ่งเป็น 3 ระยะคือ ระยะที่ 1 ศึกษาพฤติกรรมเสี่ยงด้าน สุขภาพของวัยรุ่น ความต้องการบริการสุขภาพ รวมทั้งแนวทางการให้บริการการปรึกษาและ บริการสุขภาพแก่วัยรุ่นและเยาวชน ระยะที่ 2 ดำเนินกิจกรรมเพื่อพัฒนา “มาตรฐานบริการ สุขภาพที่เป็นมิตรสำหรับวัยรุ่นและเยาวชน และ

แบบประเมินตนเอง” และกรมอนามัยได้พัฒนา ศักยภาพ “ผู้ให้บริการที่เป็นมิตรสำหรับวัยรุ่น และเยาวชน” รวมทั้งสนับสนุนการจัดบริการ สุขภาพสำหรับวัยรุ่นและเยาวชนในโรงพยาบาล สังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุขตั้งแต่ปี พ.ศ. 2552 ถึงปัจจุบัน ระยะที่ 3 ขึ้นประเมินผล เป็นการประเมินผลตามเกณฑ์มาตรฐานการ จัดบริการสุขภาพที่เป็นมิตรสำหรับวัยรุ่นและ เยาวชน วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล สรุปจาก รายงานการเยี่ยมประเมินตามเกณฑ์มาตรฐาน บริการสุขภาพที่เป็นมิตรสำหรับวัยรุ่นและ เยาวชนของโรงพยาบาลสังกัดสำนักงาน ปลัดกระทรวงสาธารณสุขจำนวน 408 แห่ง

ผลการศึกษา

ผลการดำเนินงานโรงพยาบาลในสังกัด สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุขตามเกณฑ์ มาตรฐานบริการสุขภาพที่เป็นมิตรสำหรับวัยรุ่น และเยาวชน รายละเอียด ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของระดับโรงพยาบาลที่ผ่านเกณฑ์ประเมินตามมาตรฐานบริการสุขภาพที่เป็นมิตรสำหรับวัยรุ่นและเยาวชน (ภาพรวมทุกองค์ประกอบ)

โรงพยาบาลที่ผ่านเกณฑ์			ระดับปานกลาง		ระดับดี		ระดับดีมาก	
ระดับ รพ.	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
รพศ.	8	2.0	-	-	7	1.7	1	0.2
รพท.	32	7.8	2	0.5	26	6.4	4	1.0
รพช.	368	90.2	10	2.5	336	82.4	22	5.4
รวม	408	100.0	12	2.9	369	90.4	27	6.6

จากตารางที่ 1 ผลการดำเนินงานโรงพยาบาลในสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุขตามเกณฑ์มาตรฐานบริการสุขภาพที่เป็นมิตรสำหรับวัยรุ่นและเยาวชน พบว่าโรงพยาบาลจำนวน 408 แห่ง มีผลการดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานในภาพรวมทุกองค์ประกอบ ได้แก่ 1) การบริหารจัดการ 2) การเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายและการสร้างความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย 3) บริการที่ครอบคลุมความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย 4) ระบบบริการที่มีประสิทธิภาพและเป็นมิตรสำหรับวัยรุ่นและเยาวชน ส่วนใหญ่อยู่ในระดับดี คิดเป็น ร้อยละ 90.4 รองลงมาอยู่ในระดับดีมาก

และระดับปานกลาง คิดเป็น ร้อยละ 6.6 และร้อยละ 2.9 ตามลำดับ โดยเฉพาะโรงพยาบาลชุมชน มีผลการดำเนินงานในภาพรวมทุกองค์ประกอบ ส่วนใหญ่อยู่ในระดับดี คิดเป็น ร้อยละ 82.4 รองลงมา อยู่ในระดับดีมาก และระดับปานกลาง คิดเป็น ร้อยละ 5.4 และร้อยละ 2.5 ตามลำดับ

ผลการดำเนินงานโรงพยาบาลในสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุขตามเกณฑ์มาตรฐานบริการสุขภาพที่เป็นมิตรสำหรับวัยรุ่นและเยาวชนตามองค์ประกอบที่ 1 รายละเอียดดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของระดับโรงพยาบาลที่ผ่านเกณฑ์ประเมินตามมาตรฐานบริการสุขภาพที่เป็นมิตรสำหรับวัยรุ่นและเยาวชนตามองค์ประกอบที่ 1

โรงพยาบาลที่ผ่านเกณฑ์			ระดับปานกลาง		ระดับดี		ระดับดีมาก	
ระดับ รพ.	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
รพศ.	8	2.0	1	0.2	6	1.5	1	0.2
รพท.	32	7.8	3	0.7	27	6.6	2	0.5
รพช.	368	90.2	47	11.5	300	73.5	21	5.1
รวม	408	100.0	51	12.5	333	81.6	24	5.9

จากตารางที่ 2 ผลการดำเนินงานโรงพยาบาลในสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุขตามเกณฑ์มาตรฐานบริการสุขภาพที่เป็นมิตรสำหรับวัยรุ่นและเยาวชน พบว่าโรงพยาบาลจำนวน 408 แห่ง มีผลการดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานตามองค์ประกอบที่ 1 ได้แก่ การบริหารจัดการ ส่วนใหญ่อยู่ในระดับดี คิดเป็น ร้อยละ 81.6 รองลงมาอยู่ในระดับปานกลาง และระดับดีมาก คิดเป็น ร้อยละ 12.5 และร้อยละ 5.9 ตามลำดับ โดยเฉพาะ

โรงพยาบาลชุมชน มีผลการดำเนินงานตามองค์ประกอบที่ 1 ส่วนใหญ่อยู่ในระดับดี คิดเป็น ร้อยละ 73.5 รองลงมา อยู่ในระดับปานกลาง และระดับดีมาก คิดเป็น ร้อยละ 11.5 และร้อยละ 5.1 ตามลำดับ

ผลการดำเนินงานโรงพยาบาลในสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุขตามเกณฑ์มาตรฐานบริการสุขภาพที่เป็นมิตรสำหรับวัยรุ่นและเยาวชนตามองค์ประกอบที่ 2 มีรายละเอียดดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละของระดับโรงพยาบาลที่ผ่านเกณฑ์ประเมินตามมาตรฐานบริการสุขภาพที่เป็นมิตรสำหรับวัยรุ่นและเยาวชน (องค์ประกอบที่ 2)

โรงพยาบาลที่ผ่านเกณฑ์			ระดับปานกลาง		ระดับดี		ระดับดีมาก	
ระดับ รพ.	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
รพศ.	8	2.0	1	0.2	5	1.2	2	0.5
รพท.	32	7.8	5	1.2	23	5.6	4	1.0
รพช.	368	90.2	66	16.2	268	65.7	34	8.3
รวม	408	100.0	72	17.6	296	72.5	40	9.8

จากตารางที่ 3 ผลการดำเนินงานโรงพยาบาลในสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุขตามเกณฑ์มาตรฐานบริการสุขภาพที่เป็นมิตรสำหรับวัยรุ่นและเยาวชน พบว่าโรงพยาบาลจำนวน 408 แห่ง มีผลการดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานตามองค์ประกอบที่ 2 ได้แก่ การเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายและการสร้างความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย ส่วนใหญ่อยู่ในระดับดี คิดเป็น ร้อยละ 72.5 รองลงมาอยู่ในระดับปานกลาง และระดับดีมาก คิดเป็น ร้อยละ 17.6 และ ร้อยละ 9.8 ตามลำดับ โดยเฉพาะ

โรงพยาบาลชุมชน มีผลการดำเนินงานตามองค์ประกอบที่ 2 ส่วนใหญ่อยู่ในระดับดี คิดเป็น ร้อยละ 65.7 รองลงมาอยู่ในระดับปานกลางและระดับดีมาก คิดเป็น ร้อยละ 16.2 และร้อยละ 8.3 ตามลำดับ

ผลการดำเนินงานโรงพยาบาลในสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุขตามเกณฑ์มาตรฐานบริการสุขภาพที่เป็นมิตรสำหรับวัยรุ่นและเยาวชนตามองค์ประกอบที่ 3 มีรายละเอียดดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 จำนวนและร้อยละของระดับโรงพยาบาลที่ผ่านเกณฑ์ประเมินตามมาตรฐานบริการสุขภาพที่เป็นมิตรสำหรับวัยรุ่นและเยาวชน (องค์ประกอบที่ 3)

โรงพยาบาลที่ผ่านเกณฑ์			ระดับปานกลาง		ระดับดี		ระดับดีมาก	
ระดับ รพ.	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
รพศ.	8	2.0	1	0.2	6	1.5	1	0.2
รพท.	32	7.8	2	0.5	26	6.4	4	1.0
รพช.	368	90.2	50	12.3	291	71.3	27	6.6
รวม	408	100.0	53	13.0	323	79.2	32	7.8

จากตารางที่ 4 ผลการดำเนินงานโรงพยาบาลในสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุขตามเกณฑ์มาตรฐานบริการสุขภาพที่เป็นมิตรสำหรับวัยรุ่นและเยาวชน (องค์ประกอบที่ 3) พบว่า โรงพยาบาลจำนวน 408 แห่ง มีผลการดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานตามองค์ประกอบที่ 3 ได้แก่ บริการที่ครอบคลุมความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย ส่วนใหญ่อยู่ในระดับดี คิดเป็น ร้อยละ 79.2 รองลงมาอยู่ในระดับปานกลาง และระดับดีมาก คิดเป็น ร้อยละ 13.0 และร้อยละ 7.8 ตามลำดับ โดยเฉพาะ

โรงพยาบาลชุมชน มีผลการดำเนินงานตามองค์ประกอบที่ 3 ส่วนใหญ่อยู่ในระดับดี คิดเป็นร้อยละ 71.3 รองลงมาอยู่ในระดับปานกลางและระดับดีมาก คิดเป็น ร้อยละ 12.3 และร้อยละ 6.6 ตามลำดับ

ผลการดำเนินงานโรงพยาบาลในสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุขตามเกณฑ์มาตรฐานบริการสุขภาพที่เป็นมิตรสำหรับวัยรุ่นและเยาวชนตามองค์ประกอบที่ 4 มีรายละเอียดดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 จำนวนและร้อยละของระดับโรงพยาบาลที่ผ่านเกณฑ์ประเมินตามมาตรฐานบริการสุขภาพที่เป็นมิตรสำหรับวัยรุ่นและเยาวชน (องค์ประกอบที่ 4)

โรงพยาบาลที่ผ่านเกณฑ์			ระดับปานกลาง		ระดับดี		ระดับดีมาก	
ระดับ รพ.	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
รพศ.	8	2.0	1	0.2	6	1.5	1	0.2
รพท.	32	7.8	6	1.5	22	5.4	4	1.0
รพช.	368	90.2	71	17.4	276	67.6	21	5.1
รวม	408	100.0	78	19.1	304	74.5	26	6.4

จากตารางที่ 5 ผลการดำเนินงาน โรงพยาบาลในสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวง สาธารณสุขตามเกณฑ์มาตรฐานบริการสุขภาพที่เป็นมิตรสำหรับวัยรุ่นและเยาวชน (องค์ประกอบที่ 4) พบว่า โรงพยาบาลจำนวน 408 แห่ง มีผลการดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานตามองค์ประกอบที่ 4 ได้แก่ ระบบบริการที่มีประสิทธิภาพและเป็นมิตรสำหรับวัยรุ่นและเยาวชน ส่วนใหญ่ อยู่ในระดับดี คิดเป็น ร้อยละ 74.5 รองลงมาอยู่ในระดับปานกลาง และระดับดี

มาก คิดเป็น ร้อยละ 19.1 และร้อยละ 6.4 ตามลำดับ โดยเฉพาะโรงพยาบาลชุมชน มีผลการดำเนินงานตามองค์ประกอบที่ 4 ส่วนใหญ่อยู่ในระดับดี คิดเป็น ร้อยละ 67.6 รองลงมาอยู่ในระดับปานกลางและระดับดีมาก คิดเป็น ร้อยละ 17.4 และร้อยละ 5.1 ตามลำดับ

ผลการดำเนินงานโรงพยาบาลศูนย์ที่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานบริการสุขภาพที่เป็นมิตรสำหรับวัยรุ่นและเยาวชน รายละเอียด ดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 จำนวนและร้อยละของระดับโรงพยาบาลศูนย์ที่ผ่านเกณฑ์ประเมินตามมาตรฐานบริการสุขภาพที่เป็นมิตรสำหรับวัยรุ่นและเยาวชน

ผลการดำเนินงาน	ระดับปานกลาง		ระดับดี		ระดับดีมาก	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ภาพรวม	-	-	7	87.5	1	12.5
องค์ประกอบที่ 1	1	12.5	6	75	1	12.5
องค์ประกอบที่ 2	1	12.5	5	62.5	2	25.0
องค์ประกอบที่ 3	1	12.5	6	75	1	12.5
องค์ประกอบที่ 4	1	12.5	6	75	1	12.5

จากตารางที่ 6 ผลการดำเนินงาน โรงพยาบาลศูนย์ในสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวง สาธารณสุขตามเกณฑ์มาตรฐานบริการสุขภาพที่เป็นมิตรสำหรับวัยรุ่นและเยาวชน พบว่า โรงพยาบาลศูนย์ จำนวน 8 แห่ง มีผลการดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานในภาพรวม ส่วนใหญ่ อยู่ในระดับดี คิดเป็น ร้อยละ 87.5 รองลงมาอยู่ในระดับดีมาก คิดเป็น ร้อยละ 12.5 เมื่อพิจารณาผลการดำเนินงานแยกราย

องค์ประกอบ พบว่า ผลการดำเนินงาน องค์ประกอบที่ 1 องค์ประกอบที่ 2 องค์ประกอบที่ 3 และองค์ประกอบที่ 4 ส่วนใหญ่อยู่ในระดับดี คิดเป็น ร้อยละ 75.0 62.5 75.0 และ 75.0 ตามลำดับ

ผลการดำเนินงานโรงพยาบาลทั่วไปที่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานบริการสุขภาพที่เป็นมิตรสำหรับวัยรุ่นและเยาวชน รายละเอียด ดังตารางที่ 7

ตารางที่ 7 จำนวนและร้อยละของระดับโรงพยาบาลทั่วไปที่ผ่านเกณฑ์ประเมินตามมาตรฐานบริการสุขภาพที่เป็นมิตรสำหรับวัยรุ่นและเยาวชน

ผลการดำเนินงาน	ระดับปานกลาง		ระดับดี		ระดับดีมาก	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ภาพรวม	2	6.2	26	81.2	4	12.5
องค์ประกอบที่ 1	3	9.3	27	84.3	2	6.2
องค์ประกอบที่ 2	5	15.6	23	71.8	4	12.5
องค์ประกอบที่ 3	2	6.2	26	81.2	4	12.5
องค์ประกอบที่ 4	6	18.7	22	68.7	4	12.5

จากตารางที่ 7 ผลการดำเนินงานโรงพยาบาลทั่วไปในสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุขตามเกณฑ์มาตรฐานบริการสุขภาพที่เป็นมิตรสำหรับวัยรุ่นและเยาวชน พบว่า โรงพยาบาลทั่วไป จำนวน 32 แห่ง มีผลการดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานในภาพรวม ส่วนใหญ่ อยู่ในระดับดี คิดเป็น ร้อยละ 81.2 รองลงมาอยู่ในระดับดีมาก และระดับปานกลาง คิดเป็น ร้อยละ 12.5 และ ร้อยละ 6.2 ตามลำดับ เมื่อพิจารณาผลการดำเนินงานแยก

รายองค์ประกอบ พบว่า ผลการดำเนินงานองค์ประกอบที่ 1 องค์ประกอบที่ 2 องค์ประกอบที่ 3 และองค์ประกอบที่ 4 ส่วนใหญ่อยู่ในระดับดี คิดเป็น ร้อยละ 84.3, 71.8, 81.2 และ 68.7 ตามลำดับ

ผลการดำเนินงานโรงพยาบาลชุมชนที่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานบริการสุขภาพที่เป็นมิตรสำหรับวัยรุ่นและเยาวชน รายละเอียด ดังตารางที่ 8

ตารางที่ 8 จำนวนและร้อยละของระดับโรงพยาบาลชุมชนที่ผ่านเกณฑ์ประเมินตามมาตรฐานบริการสุขภาพที่เป็นมิตรสำหรับวัยรุ่นและเยาวชน

ผลการดำเนินงาน	ระดับปานกลาง		ระดับดี		ระดับดีมาก	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ภาพรวม	10	2.7	336	91.3	22	5.9
องค์ประกอบที่ 1	47	12.7	300	81.5	21	5.7
องค์ประกอบที่ 2	66	17.9	268	72.8	34	9.2
องค์ประกอบที่ 3	50	13.5	291	79.0	27	7.3
องค์ประกอบที่ 4	71	19.2	276	75.0	21	5.7

จากตารางที่ 8 ผลการดำเนินงาน โรงพยาบาล ชุมชนในสังกัดสำนักงาน ปลัดกระทรวงสาธารณสุขตามเกณฑ์มาตรฐาน บริการสุขภาพที่เป็นมิตรสำหรับวัยรุ่นและ เยาวชน พบว่า โรงพยาบาลชุมชน จำนวน 368 แห่ง มีผลการดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานใน ภาพรวม ส่วนใหญ่ อยู่ในระดับดี คิดเป็น ร้อยละ 91.3 รองลงมาอยู่ในระดับดีมาก และระดับปาน กลาง คิดเป็น ร้อยละ 5.9 และ ร้อยละ 2.7 ตามลำดับ เมื่อพิจารณาผลการดำเนินงานแยก รายองค์ประกอบ พบว่า ผลการดำเนินงาน องค์ประกอบที่ 1 องค์ประกอบที่ 2 องค์ประกอบ ที่ 3 และองค์ประกอบที่ 4 ส่วนใหญ่อยู่ในระดับดี คิดเป็น ร้อยละ 81.5, 72.8, 79.0 และ 75.0 ตามลำดับ

อภิปรายผล

จากการประเมินการจัดบริการสุขภาพ สำหรับวัยรุ่นและเยาวชนตามเกณฑ์มาตรฐาน บริการสุขภาพที่เป็นมิตร พบว่า โรงพยาบาลใน สังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข ส่วน ใหญ่ มีผลการดำเนินงานในภาพรวมทุก องค์ประกอบอยู่ในระดับดี คิดเป็น ร้อยละ 90.4 โดยเฉพาะโรงพยาบาลชุมชน มีผลการดำเนินงาน ในภาพรวม ส่วนใหญ่อยู่ในระดับดี คิดเป็น ร้อย ละ 82.4 ส่วนผลการดำเนินงานตาม องค์ประกอบที่ 1 พบว่าโรงพยาบาลส่วนใหญ่มี การบริหารจัดการอยู่ในระดับดี คิดเป็นร้อยละ 81.6 ผลการดำเนินงานตามองค์ประกอบที่ 2 พบว่าโรงพยาบาลส่วนใหญ่มีการเข้าถึง กลุ่มเป้าหมายและการสร้างความต้องการของ กลุ่มเป้าหมายอยู่ในระดับดี คิดเป็น ร้อยละ 72.5

ผลการดำเนินงานตามองค์ประกอบที่ 3 พบว่า โรงพยาบาลส่วนใหญ่มีการบริการที่ครอบคลุม ความต้องการของกลุ่มเป้าหมายอยู่ในระดับดี คิด เป็น ร้อยละ 79.2 ผลการดำเนินงานตาม องค์ประกอบที่ 4 พบว่าโรงพยาบาลส่วนใหญ่มี ระบบบริการที่มีประสิทธิภาพและเป็นมิตร สำหรับวัยรุ่นและเยาวชนอยู่ในระดับดี คิดเป็น ร้อยละ 74.5 เมื่อพิจารณาผลการดำเนินงานของ โรงพยาบาลทุกระดับ พบว่า โรงพยาบาลศูนย์มี ผลการดำเนินงานภาพรวมส่วนใหญ่อยู่ใน ระดับ ดี คิดเป็น ร้อยละ 87.5 โรงพยาบาลทั่วไปไม่มีผล การดำเนินงานภาพรวมส่วนใหญ่อยู่ในระดับดี คิดเป็น ร้อยละ 81.2 และโรงพยาบาลชุมชนมี ผลการดำเนินงานภาพรวม ส่วนใหญ่อยู่ในระดับ ดี คิดเป็น ร้อยละ 91.3 ทั้งนี้โรงพยาบาลทั่วไปไม่มี ผลการดำเนินงานตามองค์ประกอบที่ 1 ส่วนใหญ่ อยู่ในระดับดี คิดเป็น ร้อยละ 84.3 และผลการ ดำเนินงานตามองค์ประกอบที่ 3 ส่วนใหญ่อยู่ใน ระดับดี คิดเป็น ร้อยละ 81.2 โรงพยาบาลชุมชน มีผลการดำเนินงานตามองค์ประกอบที่ 1 ส่วน ใหญ่อยู่ในระดับดี คิดเป็น ร้อยละ 81.5 ทั้งนี้อาจ เป็นเพราะมี ปัจจัยสู่ความสำเร็จที่สำคัญ ได้แก่ ผู้บริหารสนับสนุนและส่งเสริมการดำเนินงาน การสนับสนุนและความร่วมมือของภาคีเครือข่าย การขยายเครือข่ายบริการสู่ชุมชนและรพ.สต. การประชาสัมพันธ์บริการที่ตรงความต้องการ ของวัยรุ่น และการจัดบริการเชิงรับเชิงรุกโดย บริการปรึกษาและสื่อสารผ่านสื่อออนไลน์

ข้อเสนอแนะ

กรมวิชาการของกระทรวงสาธารณสุข ได้แก่ กรมอนามัย กรมควบคุมโรค และกรม

สุขภาพจิต ควรร่วมบูรณาการยุทธศาสตร์และการขับเคลื่อนการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์การพัฒนา กลุ่มวัยรุ่นภายใต้กรอบการบูรณาการด้านยุทธศาสตร์กลุ่มวัยรุ่น และหากลวิธีสร้างแรงจูงใจในการโน้มน้าวผู้บริหารโรงพยาบาล เพื่อให้การสนับสนุนการดำเนินงานบริการสุขภาพที่เป็นมิตรสำหรับวัยรุ่นและเยาวชนอย่างจริงจัง และขยายผลให้ครอบคลุมสถานบริการมากขึ้น ซึ่งจะส่งผลให้วัยรุ่นและเยาวชนมีพฤติกรรมที่เหมาะสม ลดปัญหาสุขภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์และเอดส์ รวมทั้งปัญหาสุขภาพที่เกิดจากพฤติกรรมเสี่ยง และพร้อมเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณนายแพทย์กิตติพงศ์ แซ่เจ็ง ผู้อำนวยการสำนักอนามัยการเจริญพันธุ์ นายแพทย์บุญฤทธิ์ สุจริตน์ ผู้ช่วยผู้อำนวยการสำนักอนามัยการเจริญพันธุ์ นางยุพา พูนขำ ที่ปรึกษาสำนักอนามัยการเจริญพันธุ์ นางสาวสิริมน วิไลรัตน์ ที่ปรึกษาสำนักอนามัยการเจริญพันธุ์ นางกอบกุล ไพศาลอัมพขันธ์ หัวหน้ากลุ่มพัฒนาเทคโนโลยีอนามัยการเจริญพันธุ์ นางประกายดาว พรหมประพัฒน์ หัวหน้ากลุ่มพัฒนาเครือข่าย และคณะกรรมการประเมินและรับรองโรงพยาบาลตามเกณฑ์มาตรฐานบริการสุขภาพที่เป็นมิตรสำหรับวัยรุ่นและเยาวชนที่ให้การปรึกษาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานครั้งนี้ให้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

1. สำนักระบาดวิทยา กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข. ผลการเฝ้าระวังพฤติกรรมที่สัมพันธ์กับการติดเชื้อเอชไอวี กลุ่มนักเรียนประเทศไทย พ.ศ. 2557. นนทบุรี ; 2557.
2. สำนักอนามัยการเจริญพันธุ์ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. สถิติการคลอดของแม่วัยรุ่นประเทศไทย ปีพ.ศ. 2556; สำนักงานกิจการโรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกในพระบรมราชูปถัมภ์; 2557.
3. สำนักอนามัยการเจริญพันธุ์ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. การตั้งครรภ์ในวัยรุ่น: นโยบาย แนวทาง การดำเนินงานและติดตามประเมินผล; โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด; 2557.
4. สำนักอนามัยการเจริญพันธุ์ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. วัยรุ่น...วัยเรียนกับอนามัยการเจริญพันธุ์. (Fact Sheet). ตุลาคม; 2558.
5. สำนักอนามัยการเจริญพันธุ์ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. คู่มือการเยี่ยมสำรวจและประเมิน โรงพยาบาลตามมาตรฐานบริการสุขภาพที่เป็นมิตรสำหรับวัยรุ่นและเยาวชน; บริษัทเอมมาศ จำกัด; 2555.
6. สำนักอนามัยการเจริญพันธุ์ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. คู่มือแนวทางการดำเนินงาน “คลินิกวัยรุ่น”(สถานบริการที่เป็นมิตรสำหรับวัยรุ่นและเยาวชน) พิมพ์ครั้งที่ 3.ม.ป.ท.